

Statistika je skrb vzbujajoča: Slovenci imamo največ trgovskih površin na prebivalca v primerjavi z drugimi evropskimi državami, po obdelovalnih površinah pa smo globoko pri dnu. Toliko o samooskrbi. Novi nakupovalni centri pa še kar rastejo, prihodnji mesec bo v prestolnici ugledal luč sveta menda najsodobnejši, označen kar za enega največjih dosežkov v razvoju slovenskega gospodarstva zadnjih let. Kaj menijo o tem naši sogovorniki?

Tekst: LARA JELEN

Kmetije umirajo,
polja izginjajo,
nakupovalni
centri pa še kar
rastejo

Če zapremo meje, ne preživimo

FOTO: MATEJA J. POTOČNIK

Sanja Lončar,
vodja projekta Za zdrave ljudi
in živali:

Tisti, ki preživi, pobere vse.

»Res imamo zanimivo statistiko – največ prodajnih površin na prebivalca in najmanj obdelovalne površine (če ne štejemo Finske in Švedske), ob tem pa nas je vse manj. Tu ni logike, to je le trgovska partija pokra, v kateri se iz dneva v dan zvišujejo vložki, v želji, da čim več soigralcev preda partijo, ker preprosto ne morejo več vlagati v igro. Potem tisti,

ki preživi, pobere vse. Neverjetno, da v vsakem reklamnem bloku na televiziji tekmujejo domača vsi trgovci. Očitno je v cenah, ki jih plačujemo, še vedno dovolj razlike, da lahko poplačamo tudi takšen gromozanski oglaševalski pritisk. Situacija je absurda in trgovcem zagotovo ne prinaša dobička. Gre za dolgoročno igro, v kateri si zmagovalec obeta vse zase. In ker to verjetno ne bo domači igralec, lahko upravičeno pomislimo, kakšna bo prihodnost, v kateri bo naša oskrba prepuščena korporacijam, ki bi, če pride do težav na svetovnem tržišču, seveda najprej poskrbele za pomembnejše trge. Kdor razmišlja s svojo glavo, bo stavil na samooskrbo, krepitev kratkih lokalnih dobavnih verig in razvoj dobrih odnosov z lokalnimi kmeti. Vse drugo je hazarderstvo!«

Miša Pušenjak,
kmetijska svetovalka:
**Sploh hočemo obdržati
kmetijstvo?**

»Prav bi bilo, da bi se ustrezne trgovine širile na podeželje, da bi se zmanjšala potreba po voznjnih v mesta, kjer je nakupovalnih centrov preveč. Pridelovalnih

FOTO: MATEJA J. POTOČNIK

površin pa še zdaleč ne uničujejo samo trgovski centri. Zadnji katastrofalni primer je Magna, zgrajena sredi polja. Ceste se neomajno širijo, njihova umestitev v prostor je najbolj odvisna od cene in lastništva zemlje, še najmanj pa od prizadevanj za ohranitev obdelovalne zemlje. V neobdelanih površinah, zraslih gozdovih še imamo nekaj rezervne obdelovalne zemlje, vprašanje je le, ali sploh želimo obdržati kmetijstvo. Marsikateri pridelovalec, posebej zelenjave, meni, da razen v obdobju litolet in seveda na papirjih in strategijah – ne!«

FOTO: ŠIMEN ZUPANČIČ

Ira Zorko, arhitekt:
**Popusti so varljiv
odpustek.**

»Pred petimi leti je naša sosesčina izgubila svojo priljubljeno trgovinico. Naši ljubi Dadi je umrl mož, ki ji je, ne da bi vedela, ker bi ji vzelo veselje, mesečno na skrivaj pokrival izgubo. Sploh je nisimo več videli, da bi jo objeli in se ji zahvalili (in tudi njemu) za pester svet medčloveških odnosov, ki nam jih je pričarala. Če bi vedeli, bi se morda lahko zavzeli zanjo in ji pomagali obstati med nami. In bi tako pomagali tudi sebi ostati

udomačeni in povezani. Ko človek potuje po svetu, lahko v zelo različnih družbenih in gospodarskih razmerah z začudenjem opazi, kako živ je javni prostor naselij, kako se po ulicah druga za drugo vrstijo nepreštevne človeške dejavnosti, od prehrane, obrti, knjigarn, trgovin do zdravstvenih, svetovalnih in vseh vrst storitev. Človeku je jasno, da je tam bolj kot dobiček v ospredju vsakodnevno sodelovanje v življenju, biti udeležen v pestrem in javnem prostoru dneva, ki daje ljudem občutek sprejetosti, jih dela bolj zdrave in polne zadoščenja. Za marsikatero francosko družino je krojač, pek ali mesar del razširjene družine, 24-urni oskrbni centri pa so lahko tudi brez vsakega pompa in reklama skriti na gozdni jasi, za vsak primer. Pri nas se razkazujejo kot osrednji pojav bivanja. Nižje cene in popusti so varljiv in neznamenit odpustek za vse, kar nakupovalni centri od nas zahtevajo in česa nas potihem ropajo. Osamijo nas in prikrajšajo za bolj neposredne in pestre oblike sobivanja. Manj me skrbi majhen delež obdelovalnih površin na prebivalca kot to, da šete, ki jih imamo, opuščamo, pozidavamo in prepuščamo gozdu; ker

nimamo dovolj časa, ljubezni in volje, da bi na njih vzgajali sebe in ob tem še zdravo, kakovostno hrano. Zase, za goste in neznance. Da si podelimo ob razmisleku in pogovoru letni čas ter naravo življenja. Morda smo si slednjega preveč 'poenostavili'.«

FOTO: MATEJA J. POTOČNIK

Irena Rotar,
predsednica Ekoci:
**Na teh mestih nikoli več ne
bo rasla hrana.**

»Če pride do osamitve ali večje naravne nesreče, bomo Slovenci v nekaj dneh lačni, kljub temu da imamo največ trgovskih povr-

šin na prebivalca. Zaradi napačne kmetijske politike subvencij celo veliko kmetij ni samooskrbnih, najteže pa se zna v prihodnosti goditi prebivalcem mest. Večina hrane in dobrin je uvožena. Z nakupi v tujih verigah podpiramo tuje pridelovalce in tuja delovna mesta, slabimo pa domače gospodarstvo, javne finance, medtem ko gredo dobički čez noč v tujino, kamor potuje tudi mnogo mladih s trebuhom za kruhom. Le kako lahko potem sploh pričakujemo blagostanje in delovna mesta?! Pa ne gre samo za hrano, kupujemo stvari, ki jih sploh ne potrebujemo, ter tako podpiramo svetovne korporacije in moderno suženjstvo. Z nakupi posredno pripomoremo k onesnaževanju planeta. Kjer so nekdaj pred mestnimi vrati pridelovale hrano kmetijske zadruge, se zdaj bohotijo tuji trgovski centri. Tam nikoli več ne bo rasla hrana, tuji trgovci pa so zraven trgovskega kompleksa kupili tudi slovensko zemljo. Koliko je sploh še imamo? In vendar je slovenski rod vedno znal preživeti. Čedalje več je vrtičkarjev, pridelovanja hrane na prebivalca in zelenicah se lotevajo tudi mladi, ki želijo svojim otrokom najboljše. Izmenje-

valnica semen, znanja in dobrin se pojavlja v najrazličnejših oblikah. Vse več ljudi spoznava, da ni vedno treba na novo kupiti, kaj se da tudi popraviti. Kadar pa se odločimo za nakup, kupujemo kakovostno. Razsvetljeni ljudje vedo, da kapitalizem izumira in da če bomo hoteli še naprej živeti, moramo poskrbeti najprej zase, za lokalno skupnost in državo. Nihče ne more živeti sam, zato bi bilo prav, da bi v okviru Civilne zaščite Slovenije in prostovoljnih gasilskih društev začeli razmišljati o tem, da bi bila vsako soboto v več kot 1400 gasilskih domovih po Sloveniji lokalna tržnica. Ljudje bi tako točno vedeli, kje se oskrbeti, če pride do nepredvidenih dogodkov. Za prihodnost se moramo pripravljati v sedanosti.«

FOTO: MATEJA J. POTOČNIK

Boris Uranjek, ekološki kmet,
kmetija Pri Baronu:

**Če bi v tem trenutku zaprli
meje, ne bi preživali.**

»Vedno novi trgovski centri v Sloveniji so po eni strani odraz dobrega statusa ljudi, saj je očitno kupna moč dovolj velika. Po drugi strani pa se premalo zavedajo, kaj s tem povzročajo okolju. Otroke raje v prostem času peljejo v betonske trgovske džungle kot pa nekam v naravo. Raje kupujejo tujo hrano, ki pripotuje od bog ve kod, kot pa da bi šli na tržnico ali kmetijo. V tujini, sploh v sosednji Avstriji, je čut do domačih proizvodov in proizvajalcev na dosti višji ravni. Odnos do kmetov v Sloveniji pa je posledično pripeljal tudi do zmanjšanja obdelovalnih površin. Če kmet svojih proizvodov ne more prodati, zakaj bi sadil in obdeloval? Če, hipotetično, zapremo meje in postanemo odvisni samo od domačih proizvodov hrane, v tem trenutku ne preživimo. Nad tem bi se morali vsi zamisliti in začeti podpirati domačega kmeta!«

FOTO: OSEBNI ARHIV

Marjan Kogelnik,
organizator skupinskih nakupov
pri ekoloških kmetih:
**Vaš nakup je lahko
odločilen!**

»Odkup pridelkov mora biti stalen, da pridelovalec lahko preživi. Žal so pridelovalci večinoma prisiljeni delovati tudi proti svojim načelom. Ne verjamem, da je vsem konvencionalnim kmetom ljubo polivati njive s pesticidi v vrednosti tudi po več 10.000 evrov na leto. Male kmetije medtem propadajo na dnevni ravni, v Sloveniji, kjer jih je približno 70 tisoč, propadejo vsaj tri na dan. Ob osamosvojitvi smo jih šteli tja do sto tisoč, žal je kmetijska politika očitno nerazumna in forsira velika gospodarstva ter s tem hrano slabše kakovosti. Mali kmet je v precepu preživetja, in če ga kot potrošniki ne bomo cenili ter z nakupom podprli, bomo kmalu izgubili dostop do dobre hrane. Naj svoje besede podprem s konkretnim primerom. Ta trenutek, denimo, zbiramo naročila za kmetijo Jamnik za dostavo Stražišče in Mavčiče (eko buče hokaido, fižol, konopljino olje, luščena semena in proteini, rdeča pesa, prosena kaša ter bela, ržena in koruzna moka), ki ima certifikat Demeter in je res kakovostna. A kljub temu da moje objave spremlja več tisoč ljudi, ne uspemo zbrati toliko naročil, da bi Stanko obdržal veselje do dela. Verjetno bo kmetovanje naslednje leto opustil, kmetija pa bo propadla, ker nima naslednika.«

Uroš Macerl,
predsednik društva Eko krog,
kmet in aktivist:
**Ničelna toleranca za
najboljšo zemljo.**

»Pretirana gradnja nakupovalnih centrov me vsekakor skrbi, saj nas z zelo premišljenim marketingom delajo še bolj potrošniško družbo, ki pretirano troši, obremenjuje okolje in ustvarja neobvladljive količine odpadkov. Običajno se nakupoval-

FOTO: ŠIMEN ZUPANČIČ

ni centri brez problema zgradijo na najboljših kmetijskih površinah. To je ob podatku, da nam jih še kako primanjkuje, vsekakor velik problem. Glede gradnje na kmetijskih površinah bi bilo treba, tako kot v severnih državah, takoj uvesti ničelno toleranco. Žal še vedno celo dolgoročno projektiramo velike projekte na najboljši zemlji, kar dokazuje, da politika in vlade nimajo nobene vizije. In naj ponovim: kjer ni vizije, vlada provizija!«

FOTO: OSEBNI ARHIV

Dr. Aleš Kuhar,
agrarni ekonomist:
**Vsak Slovenec ima pol
kvadratnega metra
trgovine.**

»Zadnji podatek Statističnega urada o površini trgovin na drobno je iz leta 2005, ko smo imeli 0,38 m² na prebivalca. Če k temu prištejemo zgolj novozgrajene prodajne površine dveh diskontnih verig, ima sedaj Slovenec v povprečju skoraj pol kvadratnega metra trgovine, kar je za četrtno več. Smo tudi deklarirani šopohooliki – zasvojenci z nakupovanjem. V povprečju špecerijo kupujemo v več kot petih trgovinah, povprečen Evropejec pa v treh. To, da imamo najmanj obdelovalnih površin na prebivalca, me ne skrbi, bistveno bolj me, da kmetijsko zemljo, ki jo imamo, zelo neučinkovito obdelujemo. Slovensko kmetijstvo je v povprečju med najmanj razvitimi v EU.«